

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ

Денис Жежерун,

аспірант Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-1072-9463>

denzhezherun@gmail.com

Анотація. Структура та суть професійної освіти і навчання зазнають швидких змін в умовах глобалізації та європейської інтеграції. Країни-члени ЄС окреслили основні цілі цієї освітньої підсистеми в Концепції та стратегії навчання впродовж життя, яка ґрунтується на фундаментальних принципах: сприяння розвитку нових фундаментальних навичок, збільшення інвестицій у розвиток людських ресурсів, заохочення інновацій у викладанні та навчанні, оцінювання результатів навчання, включаючи неформальне та інформальне навчання, покращення послуг з професійної орієнтації та консультування, а також розширення доступу до освіти для тих, хто бажає навчатися. Вивчення сучасних моделей професійної освіти і навчання в Європейському Союзі можна розглядати як засіб набуття інноваційного досвіду, що може підвищити репутацію і статус національної професійної освіти в контексті співпраці між Україною та ЄС. Це також може сприяти реформуванню та інтеграції професійної освіти в європейський та світовий освітній і науковий простір.

Ключові слова: професійна освіта, проблеми підготовки до підприємництва, розвиток підприємницької компетентності, якості успішного підприємця.

PROBLEMS OF PREPARATION FOR ENTREPRENEURSHIP IN THE SYSTEM OF VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING IN THE EUROPEAN EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC SPACE

Denys Zhezherun,

PHD Student

of the Institute of Vocational Education of NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. The structure and nature of vocational education and training are undergoing rapid changes in the context of globalization and European integration. EU member states have outlined the main goals of this educational subsystem in the Concept and Strategy for Lifelong Learning, which is based on fundamental principles: promoting the development of new fundamental skills, increasing investment in human resource development, encouraging innovation in teaching and learning, assessing learning outcomes, including non-formal and informal learning, improving career guidance and counseling services, and expanding access to education for those who wish to learn. The study of modern models of vocational education and training in the European Union can be seen as a means of gaining innovative experience that can enhance the reputation and status of national vocational education in the context of cooperation

between Ukraine and the EU. It can also contribute to the reform and integration of vocational education into the European and global educational and scientific space.

Keywords: professional education, problems of preparation for entrepreneurship, development of entrepreneurial competence, qualities of a successful entrepreneur.

Для розуміння історичного та сучасного стану професійної освіти і навчання в Європейському Союзі для України важливо проаналізувати загальний контекст, що формує розвиток, специфіку наднаціональних політик ЄС, їх еволюцію та пріоритети, а також визначити адаптаційний потенціал модернізації цієї сфери на основі аналізу досвіду та кращих практик. Це може дати уявлення про закономірності та внутрішню логіку розвитку професійної освіти і науки в ЄС. Існує кілька факторів, які впливають на розвиток професійної освіти в Європейському Союзі. Деякі з них є найбільш значущими.

Політика та фінансування ЄС: ЄС розробив політику та надав фінансування для підтримки розвитку ПОН у країнах-членах. Сюди входять такі ініціативи, як Європейська рамка кваліфікацій та програма Erasmus+, яка забезпечує фінансування мобільності студентів та персоналу, а також розробку навчальних програм ПОН.

Вимоги ринку праці: мінливі вимоги ринку праці мають значний вплив на розвиток ПОН в ЄС. Оскільки з'являються нові галузі та розвиваються існуючі. Виникає потреба у працівниках з оновленими навичками та знаннями. Програми ПОН повинні відповідати цим вимогам, щоб залишатися актуальними.

Демографічні зміни і міграція: старіння населення, зниження народжуваності і міграція в багатьох країнах-членах ЄС впливають на попит на кваліфікованих працівників. Коли старші працівники виходять на пенсію, виникає потреба в підготовці та навчанні молодих працівників, які займуть їхнє місце. Це привело до посилення уваги до програм ПОН, які можуть надати студентам навички, необхідні для виходу на ринок праці.

Технологічний прогрес: швидкий розвиток технологій змінює характер роботи і навички, необхідні в багатьох галузях. Програми ПОН повинні адаптуватися до цих змін, щоб забезпечити учнів навичками та знаннями, необхідними для досягнення успіху на сучасному ринку праці.

Національна політика: національна політика також відіграє певну роль у формуванні розвитку ПОН в ЄС. При розробці та впровадженні програм ПОН необхідно враховувати специфічні потреби та пріоритети кожної країни-члена. Крім того, структури національних систем освіти можуть впливати на розвиток і надання ПОН.

Підготовка до підприємництва в системі професійної освіти і навчання (ПОН) в європейському освітньому і науковому просторі також стикається з низкою викликів. Деякі з основних проблем включають невідповідність якості програм, ПОН у різних країнах Європи може суттєво відрізнятися, причому деякі програми забезпечують кращу підготовку до підприємництва, ніж інші. Ця невідповідність може ускладнити для людей розуміння того, які

програми найкраще підготують їх до підприємницької діяльності. Також не всі заклади освіти мають однаковий доступ до фінансування. Багато програм ПОН стикаються з проблемою обмеженого доступу до фінансування, що може ускладнити надання учням необхідних ресурсів та підтримки для досягнення успіху в підприємницькій діяльності.

Вирізняється і відсутність підприємницької культури. Деякі країни Європи мають слабку культуру підприємництва, що може ускладнювати просування підприємництва як життєздатного варіанту кар'єри в рамках програм ПОН. Це також може вплинути на рівень зацікавленості та мотивації учнів до підприємницької діяльності. Співпраця між закладами ПТО та промисловістю часто є обмеженою, це може ускладнювати здобуття учнями практичних навичок та знань, необхідних для підприємництва. Ринкові вимоги до підприємництва швидко змінюються, постійно з'являються нові технології та тенденції. Це може зробити складним завданням для програм ПОН йти в ногу з останніми розробками та надавати учням найбільш актуальну підготовку. В умовах зміни потреб економіки і ринку праці під впливом різних факторів (криза, швидкі темпи технологічних змін, безпрецедентний ріст інформаційних технологій та ін.) системи професійної освіти і навчання країн ЄС не спрацьовують у напрямі швидкого реагування, демонструючи недостатню внутрішню гнучкість і адаптивність.

Наразі ЄС розробляє нові стратегії професійної освіти і навчання на двох рівнях: через політичні документи, видані Європейською Комісією, та через спільні транснаціональні дослідницькі проекти, які мають на меті створити європейські рамки для ПОН. Вирішення цих питань має вирішальне значення для забезпечення того, щоб ПОН в Європі забезпечувала людей знаннями, навичками та ресурсами, необхідними для досягнення успіху в підприємницькій діяльності. Це, в свою чергу, може сприяти економічному зростанню, інноваціям та створенню робочих місць на всьому континенті.

Дослідивши ці проблеми, пропонуються наступні шляхи вирішення проблеми: 1) розвиток програм професійно-технічної освіти та навчання до світового рівня з метою підвищення якості навичок/кваліфікації випускників; 2) сприяння навчанню на робочому місці, включаючи якісне стажування, учнівство та наставництво, а також різноманітні схеми дуальної освіти, які допоможуть швидко перейти від навчання до працевлаштування; 3) сприяння розвитку партнерства між державними та приватними установами (для забезпечення актуальності навчальних програм та навичок); 4) сприяння розвитку мобільності, в тому числі через європейської програми Erasmus+

На розвиток систем професійної освіти і навчання в ЄС впливають різні фактори, такі, як: політичні, економічні, соціально-демографічні та технологічні. Ці фактори можуть допомогти визначити потенційні загрози та можливості для структурних і змістовних змін. Деякі потенційні загрози, які можуть негативно вплинути на системи професійної освіти і навчання в країнах ЄС, включають зниження попиту на кваліфікованих робітників, переорієнтацію траєкторії розвитку освіти країн-членів і зниження

привабливості. З іншого боку, деякі можливості, які можуть призвести до вдосконалення моделей професійного навчання в ЄС, включають посилення конвергенції систем професійної освіти і навчання, вищий попит на кваліфіковану робочу силу з технологічними та цифровими компетенціями, соціальний попит на безперервну професійну освіту, стандартизовані освітні методи, гнучкі кваліфікаційні траєкторії, забезпечення якості, оновлений зміст та більш широке використання технологій в освіті. Крім того, існує потреба у розвитку підприємницької компетентності та внесенні змін в організацію роботи закладів професійної освіти, зокрема у створенні технологічних хабів та стартап-інкубаторів. Також варто враховувати, що підприємницька компетентність у професійній освіті набуває все більшого значення в Європі. Вона стосується навичок, знань і ставлення, необхідних для започаткування та управління успішним бізнесом або підприємництвом. У професійній освіті це означає підготовку учнів з необхідними інструментами для того, щоб стати самозайнятими або розпочати власний бізнес, а також розвиток підприємницького мислення, яке може допомогти учням досягти успіху в різних професійних сферах.

Розвиток підприємницької компетентності у професійній освіті в Європі передбачає кілька ключових факторів. По-перше, він вимагає зосередження на практичному, реальному навчальному досвіді, який дозволяє учням розвивати свої навички шляхом експериментування та рефлексії. Це включає можливості для студентів працювати над реальними проектами, брати участь у стажуванні або навчанні, а також взаємодіяти з професіоналами галузі.

По-друге, це інтеграція підприємництва в навчальні програми професійно-технічної освіти. Цього можна досягти шляхом включення модулів або курсів, орієнтованих на підприємництво, а також шляхом включення підприємницького мислення в існуючі курси. Крім того, наставництво та настанови від досвідчених підприємців можуть допомогти учням розвинути свої підприємницькі навички.

По-третє, необхідно створити сприятливе середовище для підприємництва в закладах професійно-технічної освіти. Це може включати надання доступу до фінансування та ресурсів для стартапів під керівництвом студентів, просування можливостей для налагодження зв'язків і галузевих партнерств, а також заохочення співпраці та обміну знаннями між студентами.

Загалом, розвиток підприємницької компетентності в професійній освіті в Європі може допомогти підготувати учнів до успіху в сучасній економіці, де підприємництво та інновації все більше цінуються.

Особливості та тенденції розвитку економіки країн-членів ЄС породжують необхідність запровадження відповідної політики, спрямованої на подолання, насамперед, територіальних відмінностей, уникнення негативних наслідків деволуційних процесів, подолання проблеми низької зайнятості серед молоді та збереження темпів економічного зростання.

Можна зробити висновок, що досвід країн ЄС у функціонуванні систем професійної освіти і навчання може бути цінним для реформування національної системи професійної освіти, зокрема в частині залучення соціальних партнерів до управління професійної освіти, створення нових типів закладів професійної освіти, запровадження нових кваліфікацій, стандартів і програм, а також розробки нормативно-правової бази для дуальної професійної підготовки. Ці реформи мають потенціал перетворити професійну освіту на важливий чинник сталого соціально-економічного розвитку, підвищити міжнародну конкурентоспроможність України та надати громадянам можливості для професійного та особистісного зростання.

Список посилань

Алексеева, С. В., Базиль Л. О., Байдулін, В. Б., Єршова, Л. М., Закатнов, Д. О., Орлов, В. Ф., & Радкевич, О. П. (2019). Основи інноваційного підприємства: програма навчальної дисципліни для закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійна освіта*, 2 (83). с. 35-38.

Алексеева, С. В., Базиль, Л. О., Гриценко, І. А., Єршова, Л. М., Закатнов, Д. О., Орлов, В. Ф., & Сохацька. Г. В., (2020). *Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія*. Житомир: Полісся.

Базиль, Л. О., & Орлов, В. Ф., (2019). *Підприємницька компетентність і ділова активність – необхідні якості професійного успіху фахівця*.

Локшина, О. І., Пазюра, Н. В., & Романова, Г. М. (2018). *Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід: монографія*. Київ.

Trzmielak, D., & Grzegorzczak, M. (2014). Transfer wiedzy i technologii z uczelni do biznesu – determinanty współpracy przedsiębiorstw i naukowców. *Handel Wewnętrzny*, 5(352), 293-306.

Міністерство освіти і науки України. (2020). *Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки*. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020> .

Developing Entrepreneurial Skills and Competences in Higher Education and Research at the University of Warsaw. <https://www.wne.uw.edu.pl> .

Entrepreneurial education in Poland: The role of universities and the government. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13639080.2014.910807>

Supporting entrepreneurship education in Poland: Strategies and actions. https://www.researchgate.net/publication/290308150_Supporting_Entrepreneurship_Education_in_Poland_Strategies_and_Actions .

Zhezherun, D. (2021) Traffic forecasting on the city road network taking into account the capacity limit. *Three Seas Economic Journal*, 2 (2), 11-34.